

DOCUMENTO DE FORMACIÓN DE MONITORES

0. Previamente o día de campo

A OMA encargárase de chamar telefonicamente ó monitor cando menos un día antes para confirmarlle a hora, lugar de saída e destino do autobús de voluntarios. O monitor deberá encargarse de recoller na OMA (Edificio CACTI) o material que subministra a Universidade para as labores de limpeza (máscaras, luvas de látex, precinto e fichas de seguimento).

1. Xornada de traballo

Cada autobús debe ter un coordinador de voluntarios elixido no propio centro que envía voluntarios. O coordinador terá unha copia do listado de voluntarios do seu autobús e deberá encargarse de que soamente suban ó autobús os voluntarios previamente apuntados na lista. O monitor deberá darse a coñecer ó coordinador comentándolle as súas propias funcións.

O monitor e o coordinador aproveitarán a viaxe en autobús para tomar nota das tallas de pé dos voluntarios. Posteriormente o monitor recibirá unha chamada do responsable da limpeza do litoral solicitándolle os totais por número de pé. Deste xeito, poderán ter preparada as botas cando chegue o autobús o seu destino, aforrando tempo.

No autobús, presentáremos ós voluntarios e explicaremos a nosa función: organizar o traballo no campo.

Daremos os seguintes consellos:

- Cómpre dosificar o esforzo.
- Traballaremos sen precipitación seguindo os consellos do monitor.
- É preciso traballar en equipo para rendibilizar máis o traballo.
- É imprescindible que limpemos sempre co equipo de traballo que se nos entregue.

Explicaremos o protocolo de limpeza que deberemos seguir na zona de traballo (ver máis adiante).

Preguntaremos quen quere ser mans limpas (aproximadamente dous por cada vinte voluntarios) e explicáremoslles a súa función (ver máis). Tamén escolleremos dous recolle *capachos* que se encargarán, se é necesario, de transportar os *capachos* dende a praia ata o colector polo camiño marcado polo monitor.

Ó baixar do autobús presentáremos ó coordinador de Tragsa ou do Ministerio de Medio Ambiente, que nos entregará os equipos para os voluntarios. Despois de poñermos os equipos iremos en autobús á zona de traballo.

As funcións do coordinador de Tragsa son escoller a zona a limpar na praia, provernos do material que precisemos nas tarefas de limpeza, indicarnos onde están as zonas de descontaminación e zona limpa e axudarnos a coordinar o traballo na praia.

As nosas funcións coordinar o traballo dos voluntarios da Universidade na praia, na zona limpa e na de descontaminación coa axuda do coordinador de Tragsa, servir de enlace entre as necesidades dos voluntarios e o coordinador de Tragsa, chamar ó 085

(gratuíto) tanto se atopamos algún animal petroleado vivo ou morto. En canto ós animais mortos, tede en conta que é mellor agrupalos nun sitio separado e chamar a última hora para que veñan recollelos.

Haberá un sanitario do 061 para atender ós voluntarios se fora necesario.

A comida darase preferentemente antes e despois da limpeza de fuel na zona limpa (se é despois de limpar debemos pasar pola zona de descontaminación) podendo tomar auga, froita, comida enerxética, etc. durante o descanso que fagamos na zona de traballo. As zonas de descontaminación e zona limpa explícanse en cadanseu apartado máis adiante.

Despois de estar descontaminados e de ter comido subiremos ó autobús e regresaremos ás nosas casas.

De volta, os monitores cubrirán a ficha sobre incidencias do traballo que entregaremos na delegación de alumnos ou na OMA.

2. Protocolo de limpeza

Os voluntarios deben baixar á praia o material co que van traballar e ó rematar devolverano a unha zona destinada á descontaminación do material.

Tentarase acceder á praia por un único camiño e unha vez na praia comezaremos limpando as manchas de maior tamaño, a continuación as galletas e por último as rochas.

Haberá dúas ou máis persoas que transportarán os *capachos* á pala ou ó tractor polo camiño sinalado para evitar que haxa demasiado pisoteo coas botas manchadas de fuel en zonas afortunadamente "limpas".

Se imos limpar **galletas** tentaremos levarnos a mínima cantidade de area posible. Hai varias maneiras de retiralas: usando paletas, pinchos, restrelos, botellas cortadas ou empregando as mans. Para depositalas usaremos un *capacho* cunha bolsa se son moi grandes.

Cando limpamos este tipo de fuel cómpre explicar:

- resaltar importancia deste traballo (por ex. evita que as aves poidan peteirar as galletas confundíndoas con alimento)
- traballar con paciencia xa que se trata dunha tarefa minuciosa
- non remexer a area
- cambiar de zona camiñando sempre en liña recta e de arriba cara abaixo

Se atopamos algas ou paos manchados é preciso recollelos en colectores aparte do fuel para facilitar o posterior tratamento destes residuos.

Por seguridade, non se procederá a limpar rochas en acantilados e outras zonas de difícil acceso. Para a limpeza doutras zonas **rochosas** é importante lembrar a importancia da utilización de gafas (o fuel pode saltar ós ollos) e de non raspar intensamente a superficie das pedras.

A capa superficial de fuel retirármola de non estar solidificada. As algas retiraranse sen arrancar a raíz.

Se nos atopamos ante unha **capa grossa de fuel** retirarémola traballando en liña dende a parte superior da praia. Debemos ou ben envolver o fuel ou ben recollelo con palas sen coller area. As palas ó igual que as paletas non se quedan tan manchadas de fuel se teñen cemento seco sobre elas. O fuel depositarémolo directamente no *capacho* con bolsa. Cando hai grandes cantidades de fuel a zona de limpeza estará valada.

As **marcas de marea** poden limpase de dúas formas:

- En paralelo cunha ringleira de voluntarios e dende enriba a abaixo.
- Partindo dende cada extremo ó mesmo tempo avanzando ó longo da marca.

Existen unha serie de **normas de limpeza** que é importante ter en conta cando se traballa retirando fuel que son:

- A costa débese limpar dende a terra ó mar.
- Nunca limparemos o petróleo con maquinaria pesada.
- A paleta ou pa debe introducirse na area moi pouco, collendo só unha capa fina de area sobre a que se asenta o hidrocarburo.
- Pódense empregar raños pero evitando afondar na area.
- Non petar sobre o petróleo que se vai retirar.
- Non remexeremos nin almacenaremos o petróleo para retiralo xa que o botaremos directamente no *capacho* que estará cuberto cunha bolsa plástica de lixo.
- Nunca se depositará o cru nun chan que non estea impermeabilizado nin na praia.
- O petróleo depositado no colector deberá pechase por riba para non ser exposto á choiva.
- Evitaremos o pisoteo da vexetación e de atopar plantas manchadas retirarémolas con moito coidado sen arrincar as súas raíces.
- Empregaremos un único camiño sinalado para o paso de voluntarios.
- Separaremos os residuos por categorías. Nunca mesturaremos o fuel con outros residuos.
- Descansaremos cada dúas horas de traballo.
- Non poderán participar nas tarefas de limpeza as persoas con problemas respiratorios, dérmicos, hepáticos, do sistema cardiovascular, embarazadas ou persoas con lentes de contacto.
- Non fumar nos lugares afectados nin nas súas proximidades.
- Manchar o traxe o mínimo posible para podelo reutilizar.

Ó saír da zona de traballo, os mans limpas colocarán uns patucos ou unhas bolsas nas botas dos voluntarios que irán á zona de descontaminación.

3. Roupa e complementos

- Roupa vella (é fácil que vos quede inservible).
- Traxe de augas por baixo da funda branca (evitade que se manche e poderédelo reutilizar).
- Vestide sempre a funda branca.
- Botas de goma de media caña.
- Luvas especiais, de caucho nitrílico ou nitrilo.
- Máscara de protección con filtro de carbón activo, ben asustada.
- Gafas de protección ben asustadas.

- As perneiras da funda por fóra das botas.
- As mangas da funda por fóra das luvas.
- Se for preciso, selade as perneiras e mangas con cinta adhesiva.
- Cambiade a máscara de protección por unha nova en canto estea sucia ou o filtro saturado.

4. Coidados persoais *in situ*

- Evitade tocar calquera parte da vosa cabeza con material manchado. Os contactos do fuel coa pel poden provocar irritacións e comechón.
- Empregaremos máscaras adecuadas para o noso labor (achegase un apartado de Protección respiratoria para os labores de limpeza de fuel).
- Unha máscara inadecuada manchada pode facer que respiredes en maior concentración os compostos tóxicos que posúe o fuel.
- Se estades moi sucios de petróleo non vos poñades preto de fontes de calor xa que se liberarán máis vapores nocivos que podedes inhalar ou que vos poden irritar a pel.
- Soarse con frecuencia.
- Bebede auga regularmente para non deshidratarvos. Non bebedes leite como método de prevención contra a intoxicación por fuel; este tipo de contaminante ó ser máis soluble en leite pode ser absorbido en maior cantidade no voso corpo.
- Non tomedes graxa de orixe animal xa que potencia a fixación do fuel no organismo. Comede froita, produtos enerxéticos e vexetais agás grelos e verzas.
- Limpádevos con aceite ou xabóns biodegradables especiais para hidrocarburos (dos que se usan nos talleres mecánicos). Non usedes nunca disolventes.

5. Mans limpas

Unha vez escollidos os mans limpas indicaremoslles os seus requisitos, as súas funcións e o material que deben ter para desenvolver o seu traballo.

Os requisitos que deben cumprir son:

- Ter os seus guantes sempre limpos.
- Estar a disposición dos voluntarios para prestarlles axuda cando a precisen.

As funcións a desempeñar son:

- **Impedir que se manche a pel dos voluntarios co fuel.** Deste xeito, só o mans limpas debe mover a máscaras, gafas, etc. dos voluntarios, e de solucionar molestias nasais, comechóns, etc.
- Limpar calquera mancha que teña o voluntario na súa pel.
- Dar de beber ó voluntarios mentres están na zona de traballo.
- Supervisar a correcta colocación do equipo para impedir roturas do mesmo e para que a xente non se manche.
- Axudar a quitar os traxes ós voluntarios no tren de descontaminación.
- Estar en contacto co monitor se precisa algo.
- Recoller o lixo relacionado coa súa función como restos de cinta, botellas valeiras, guantes rotos, etc. A recollida debe ser selectiva evitando mesturar os residuos.

O material que precisan é o seguinte:

- Algo para cortar: tesoiras ou cúter.
- Dous pares de guantes de látex postos e recambios en abundancia.
- Botellas de auga para o grupo de traballo.
- Bolsas de lixo.
- Papel para limpar.
- Dúas botellas de aceite de oliva.
- Cinta de embalar.

6. Zona de descontaminación

Esta é a zona na que os voluntarios se quitan o traxe e se limpan coa axuda do monitor e os mans limpas no denominado tren de descontaminación.

O **material** necesario consta de:

- Dúas botellas de aceite de oliva.
- Papel hixiénico en abundancia.
- Dúas caixas de guantes de látex.
- Cuters.
- Tesoira.
- Colectores para os residuos.
- Un plástico antideslizante.
- Dous paquetes de bolsas de lixo.
- Dous rolos de cinta de embalar.
- Un bote grande de xabón desengraxante para mans.

As persoas que estean ó cargo do tren de descontaminación realizarán a función dun ou dous “mans limpas” e un ou dous “mans sucias”.

Os “mans limpas” sacará máscaras e gafas separando as limpas das sucias. Unha segunda persoa limpará a cara con aceite de oliva. Preferentemente estas dúas persoas, se é posible, serán os mans limpas do grupo de traballo.

OS “mans sucias” se encargarán de sacar precintos de nocellos e monecas; sacar luvas, traxe e botas e depositalas no correspondente colector (material limpo, reutilizable ou para desbotar).

A forma de sacar os traxes ten que ser da seguinte maneira:

- Con coidado tirará das luvas (mentres, o voluntario recollerá as mans cara dentro do traxe para evitar que se manche), desabrochará o traxe, e por detrás tirará da chaqueta botándoa no lixo ou ben depositándoa no colector do material reutilizable.
- O voluntario introduce as mans (limpas) por dentro do pantalón ata chegar a empurrar as botas que sairán xunto co pantalón.
- Esta persoa ou outra precintará o par de botas con cinta de embalaxe e as depositará no colector para botas, que serán todas reutilizables.
- Neste momento alguén coas mans limpas proporcionalle os efectos persoais ó voluntario ou ben o voluntario os collerá por si mesmo dependendo de se existe a *taquilla* ou non.

7. Zona limpa

A razón pola que se crea unha zona limpa en cada zona de traballo é a necesidade de crear un espazo no cal os voluntarios que non estean na zona de traballo, podan vestirse, comer e descansar.

Esta zona debe estar a continuación da zona de descontaminación, e obviamente non pode estar nunha zona contaminada con fuel.

Na zona limpa pódese instalar unha *taquilla* para albergar os efectos persoais dos voluntarios que estean a traballar. A *taquilla* pode ser unha tenda de campaña, unha carpa, etc.

8. De volta á casa

- Duchádevos en auga quentiña empregando un xel con potenciadores do manto ácido (urea ou similares) ou un de avea de calidade.
- É moi recomendable botar unha crema con urea.
- Se tedes a pel moi danada ou con erupcións non tardedes en consultar co médico.
- É recomendable limpar os ollos con bágoas artificiais ou colirios axeitados.
- Procedede a limpar polo miúdo as vías nasais.
- Non traballedes moitos días consecutivos directamente sobre o vertido (podedes axudar noutro tipo de tarefas). Deixade descansar o corpo e autodepurádevos con días de descanso.

9. Información sobre as máscaras

Segundo a información achegada e recompilada pola OMA e atendendo á normativa europea EN 405:1993 sobre máscaras autofiltrantes para partículas, gases e vapores (complementada pola EN 141:1999 e EN 143:1999), na selección dun equipo de protección respiratoria para recoller vertidos de fuel, é necesario:

1. Que cumpra os requisitos de saúde e seguridade recollidos na Directiva 89/686/CEE, en España Real Decreto 1407/1992, e levar polo tanto o **marcado CE**.
2. Deberán usarse máscaras con filtros para vapores orgánicos e, dependendo das operacións, filtros para partículas. Isto é, máscaras con **filtros de carbón activo** sinaladas co **código A** correspondente que indique a capacidade de filtración (A1 ata 1.000 ppm, A2 ata 5.000 ppm ou A3 ata 10.000 ppm) e o **código P** que indique o % de penetración de partículas (P1 <20%, P2 <6% ou P3 <0,05%). Por exemplo o código pode ser: FFA1P2
Normativa cos códigos das máscaras: UNE 81-282-91 e UNE 81-282-92;
Normativa cos códigos dos filtros UNE 81-285-92.
3. As máscaras deberán estar ben axustadas ó rostro, e cando as usedes non deberedes percibir cheiros procedentes das emanacións do vertido. Preferiblemente é recomendable o uso de máscara completa sobre o de semicarauta debido á súa hermeticidade.

4. Se ensuciades moito a máscara ou notades unha maior dificultade ó respirar có principio do uso debedes substituí-los filtros de carbón activo ou usar unha máscara nova. O tempo de duración dunha máscara pode ser de varios días, dependendo do ambiente no que as usedes.
5. Tentade manter en bo estado de uso e hixiene as vosas máscaras. En canto as poidades reutilizar será un gasto e un recurso que se aforra. Conservade a embalaxe da máscara xa que permite gardala convenientemente durante os períodos nos que non a utilizades.
6. Axustade o ritmo de traballo á vosa capacidade e descansade periodicamente cando o precisades, aireándovos nunha zona ben ventilada. A máscara protexe pero pode dificulta-la respiración e producir problemas de condensación no seu interior. Non traballedes sen máscara nin con ela ó pescozo ou na fronte. Se precisades descansar, descansade.

10. Información sobre o seguro

Achegase fotocopia do seguro que fai a Universidade.

Autores:

Comisión de Formación de Monitores da Facultade de Ciencias
Universidade de Vigo